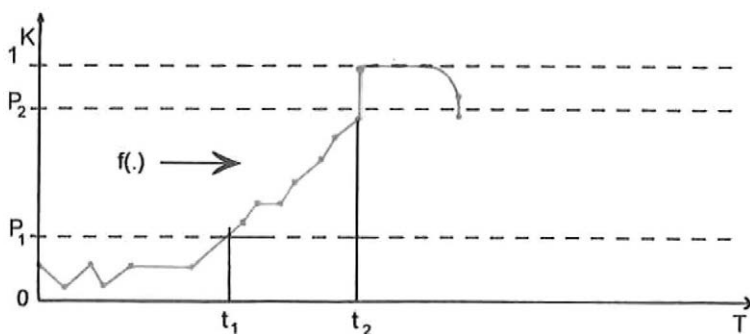

Souhrnná metodika určení protivníka a hodnocení jeho nebezpečnosti

Prudké změny v posledním desetiletí svědčí o vzrůstající dynamice politického života jak jednotlivých regionů, tak v celém světě. Jednou z takových změn je rozpad Sovětského svazu a vytvoření nových samostatných států na jeho území. Nově zformované státy se snaží získat své místo nejen v regionálním, ale i v globálním systému bezpečnosti, a přitom zdůrazňují své národní zájmy. Někde konflikt zájmů přerůstá v krvavé srážky či války s nesmírnými lidskými oběťmi a rozsáhlými materiálními ztrátami. Negativní vztah Ruska k rozšiřování NATO na východ, zesilování imperiálních tendencí z jeho strany ve vztahu k Ukrajině a neřešení otázek politického a ekonomického charakteru mezi Ukrajinou a některými sousedními zeměmi objektivně ovlivňuje stabilitu v celé východní Evropě a představuje pro Ukrajinu potenciální vojenské nebezpečí.

* * *

V souvislosti s tím se jako velice aktuální jeví potřeba analýzy podmínek, za jakých může vojenské nebezpečí přerůst v ohrožení a pak i v agresi. Avšak tato snaha naráží na absenci obecně platné metodiky, jež by přispívala prozkoumání procesů vedoucích ke vzniku konfliktů mezi státy, včetně takových, které se řeší násilně, vojensky.

Obr. 1: Příklad vývoje vojenských vztahů mezi státy

Pro zdokonalení metodického systému, jenž by umožnil prozkoumat podmínky vzniku a průběhu ozbrojených konfliktů a válek, je v tomto článku navržena metodika stanovení protivníka a hodnocení jeho nebezpečnosti pro daný stát. Za základ metodiky je vzato **hodnocení vojenského nebezpečí pomocí souhrnného ukazatele ohrožení K**, který charakterizuje úroveň mezinárodních vztahů a jenž je dán vyjádřením:

$$K = f[u_1(t), u_2(t), \dots, u_n(t)], \quad (1)$$

kde $u_1(t), u_2(t), \dots, u_n(t) = \{U(t)\}$ - vektor jednotlivých ukazatelů, podle kterých se určuje úroveň mezinárodních vztahů; jejich společné působení může vést k rozpoutání vojenské agrese;
 n - velikost vektoru;
 t - čas.

Abstraktní příklad vývoje vojenských vztahů v čase je možné vyjádřit pomocí grafického znázornění (viz obr. 1 na předcházející straně).

Tabulka

Základní ukazatele vektoru $\{U(t)\}$

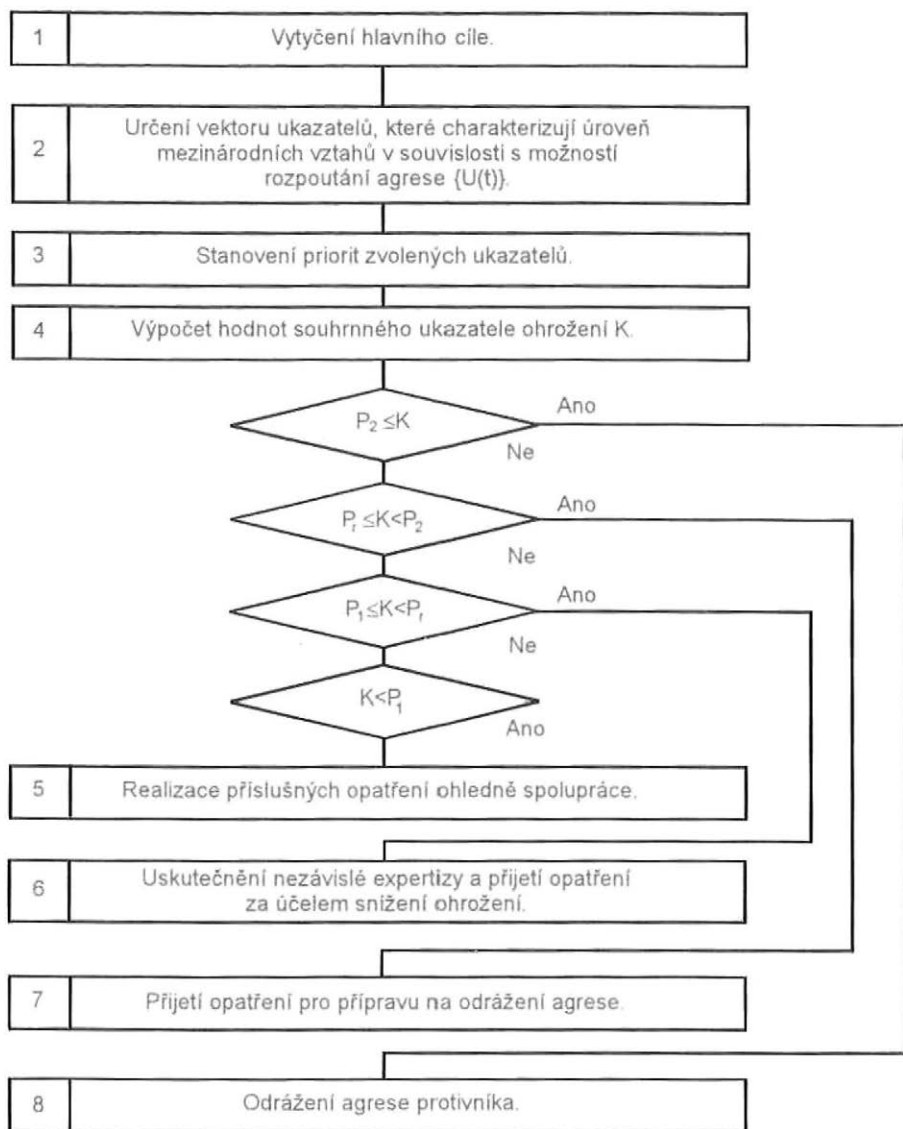
Charakter ukazatelů	Obsah ukazatelů
EKONOMICKÉ	- Zainteresovanost na surovinových zdrojích. - Charakter boje o odbytiště. - Dohled nad dopravním spojením. - Každoroční nárůst vojenských výdajů.
VOJENSKÉ	- Vliv vojenských krulů na politiku. - Úroveň vojenské spolupráce. - Sousledování vojsk podél hranic. - Vojenský potenciál.
POLITICKÉ	- Snaha o dominantní postavení v regionu. - Politická diskreditace příslušné země. - Pokusy vměšovat se do vnitřních záležitostí. - Podpora třetích zemí.
NÁBOŽENSKÉ	- Snaha o náboženskou diskriminaci. - Možnosti vlivu na náboženské přesvědčení.
HISTORICKÉ	- Objektivnost oficiálního výkladu historie.
TERITORIÁLNÍ	- Existence územních nároků.
ETNICKÉ	- Podpora etnických separatistických sil. - Vyvolávání mezinárodní nenávisi v masové sdělovacích prostředcích.

Vektor jednotlivých ukazatelů $\{U(t)\}$, určující vývoj vojenských vztahů mezi státy, bude pro kteroukoli zemi v libovolném okamžiku intervalu t odlišný a určuje se z analýzy politických, ekonomických, vojenských, etnických a dalších sfér mezinárodních vztahů.

Jako důsledek analýzy válek a ozbrojených konfliktů v poslední době stanovili autoři [1,2] nejtypičtější ukazatele vektoru $\{U(t)\}$, které charakterizují úroveň vztahů v oblasti ekonomiky, vojenství, politiky atd. Tyto základní ukazatele obsahuje tabulka. Pro každý samostatně posuzovaný případ analýzy vztahů mezi státy mohou být uvedené ukazatele dále doplněny.

V souladu s navrženou metodikou se hodnocení mezinárodních vztahů provádí na základě metody analýzy hierarchií (MAH) [3,4] v tomto sledu:

- 1 Podle metody MAH se zvolí hlavní (globální) cíl - hodnocení možnosti agrese té či oné země.

Obr. 2: Zobecněné blokové schéma metodiky určování stupně vojenského nebezpečí (ohrožení)

- ② Provádí se analýza situace v daném regionu a určuje se vektor ukazatelů $\{U_i(t)\}$, jejichž vliv na možnost rozpoutání agrese je největší.
- ③ Sestaví se hierarchie, hlavní způsob, jakým se určují priority zvolených ukazatelů, tzn. že se určí vliv těchto ukazatelů na možnost rozpoutání agrese ze strany příslušné země.

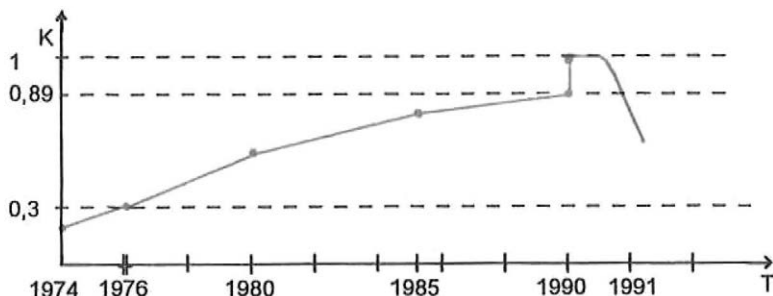
- ④ Za použití získaných priorit ukazatelů a kladných hodnot diferenciální stupnice se podle [3] určí **souhrnný ukazatel ohrožení K** podle vztahu:

$$K = \left[\sum_{i=1}^q (y_i \cdot G_{pi}) \right] / \left\{ \sum_{i=1}^q [\max(y_i) \cdot G_{pi}] \right\}, \quad (2)$$

kde q – množství získaných prioritních ukazatelů;

G_{pi} – priorita i -ho ukazatele;

y_i – hodnota diferenciální stupnice pro i -ho ukazatele.

Obr. 3: Graf nárůstu ohrožení Kuvajtu ze strany Iráku v době od r. 1974 do r. 1990

Jestliže hodnota ukazatele K převyšuje pevně stanovenou prahovou hodnotu P_2 ($P_2 \leq K < 1$), tak pravděpodobnost ozbrojené agrese bude velmi vysoká a v souvislosti s tím vzniká nutnost přijetí opatření pro přípravu na odražení agrese. Zmíněná publikace se rozбором patřičných opatření nezabývá.

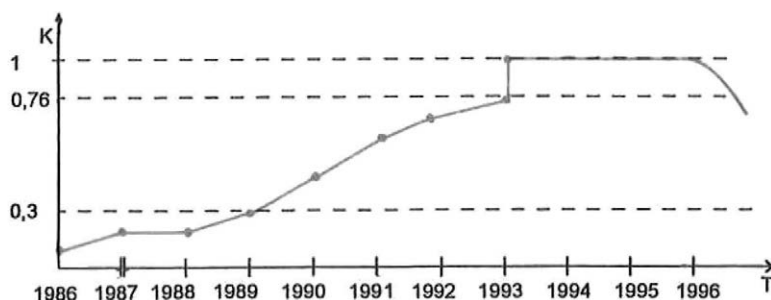
Blokové schéma navržené metodiky znázorňuje obr. 2.

Uvedená metodika byla vyzkoušena při provádění analýzy vývoje konfliktů a válek, které probíhaly v posledním desetiletí. Výsledky analýzy některých z nich ukazují obr. 3 a 4.

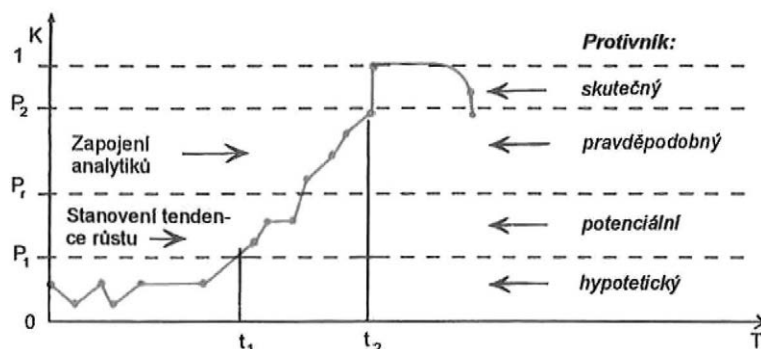
Z uvedených příkladů je zřejmé, že prahová hodnota P_2 nabývá různých hodnot, třebaže byla ve všech případech rozpoutána agrese. Proto nám existence otevřené hranice na hodnotě P_2 umožňuje brát zřetel na určité oblasti rizika určené množinou $\{P_2\}$, která prudce zvyšuje pravděpodobnost rozpoutání agrese jednou zemí vůči druhé. Z analýzy grafů na obr. 3 a 4 můžeme vysledovat určitou zákonitost. Nastal prudký nárůst ukazatele K , jakmile hodnota $K > P_1 = 0,3$, a docházelo k rozpoutávání válek, jakmile tento ukazatel převyšoval hodnotu 0,7. Můžeme tedy předpokládat, že interval $(0,3; 0,7)$ odpovídá stavu vojenského ohrožení. Čím bude hodnota K blíží prahové hodnotě P_2 , tím bude pravděpodobnost agrese větší, ale neznamená to, že tato musí být v blízké době rozpoutána. Okamžik provedení agrese při existenci otevřených hranic intervalu $(0,3; 0,7)$ může být nejpřesněji proveden za existence doplňkové informace o úmyslech státu – pravděpodobného agresora a rovněž zapojením týmu specialistů (analytiků) na otázky bezpečnosti, jejichž závěry mohou být použity jako základ tvorby odpovídající politiky, jež snižuje souhrnný ukazatel ohrožení. V souvislosti s tím je účelné zavést určitou střední

hodnotu souhrnného ukazatele ohrožení P_r (např. $P_r=0,4$), jejíž dosažení bude určitým signálem pro mobilizaci úsilí o podrobnější analýzu situace ve snaze stabilizovat ohrožení nebo zeslabit konflikt.

Analogický postup má souvislost se stanovením protivníka pro tu či onu zemi. Pokud souhrnný ukazatel ohrožení nepřevyšuje $K < P_1$, tak můžeme vyslovit závěr, že ozbrojené síly určitého státu se stávají *domnělým (hypotetickým) protivníkem* pro zemi - možnou obětí agrese. Pokud se ukáže, že tento ukazatel *převyšuje hodnotu P_1* , tak mluvíme o *možném (eventuálním, potenciálním) protivníkovi*, když ukazatel ohrožení *převyšuje $K > P_r$* , svědčí to o existenci *pravděpodobného protivníka*, při signálech *bezprostředního vojenského ohrožení* hovoříme o *přímém vojenském ohrožení*, a při *rozpoutání agrese* máme co do činění se *skutečným (reálným) protivníkem*. Závislost mezi souhrnným ukazatelem ohrožení a stanovením protivníka ukazuje obr. 5.

Obr. 4: Graf eskalace ohrožení Bosny a Hercegoviny za strany Srbska v době od r. 1986 do r. 1993

Obr. 5: Příklad závislosti mezi souhrnným ukazatelem ohrožení a stanovením protivníka pro danou zemi

Jelikož v případě, že $P_1 < K < P_2$, vznikne nutnost přijmout důležitá a velice zodpovědná rozhodnutí (vyhlášení stavu vojenského ohrožení, provedení mobilizačních opatření, počátek přechodu ekonomiky do válečného stavu atp.), tak z důvodu zmenšení rizika přijetí chybného rozhodnutí je třeba předvídat řadu preventivních opatření, jako jsou:

- ① Při $P_1 < K \leq P$, se jedná o provedení nezávislé expertizy úrovně válečného nebezpečí pro dané státy cestou rozšířeného expertního analytického týmu za účelem buď potvrzení, nebo naopak zamítnutí verze o počáteční eskalaci konfliktu.
- ② Při zjištění hodnoty $K \geq 0,4$ půjde o důkladné uskutečnění vysokého stupně monitoringu a zesílení zpravodajské činnosti na všech směrech s cílem získat co nejúplnější obraz skutečnosti.

* * *

Použití navržené metodiky a provedení dalších výzkumů v této oblasti umožňuje provádět přesnější prognózy vývoje mezinárodních vztahů, což dává výzkumným pracovníkům možnost zpracovávat odůvodněná doporučení týkající se odvrácení válek a ozbrojených konfliktů.

Literatura:

1. Pozdnjakov, E. A.: Sovremennye geopoliticheskie izmenenija i ich vlijanije na bezopasnost i stabilnost' v mire. Vojennaja mysl, vyd. 1., 1993, s. 11–17.
2. Gosudarstva NATO i vojennye konflikty. Moskva, vyd. Nauka, 1987.
3. Saati, T.; Kerns, K.: Analitičeskoje planirovanije. Moskva, Radio i svjaz, 1991.
4. Saati, T.: Prinjatije rešenij. Metod analiza ierarchij. Moskva, Radio i svjaz, 1993.

přeložil Ing. Igor Jalůvka

Při krizových situacích, které mohou nastat v důsledku rozsáhlých živelních pohrom (záplavy, zemětřesení), rozsáhlých průmyslových havárií a jiných nehod, bude nezbytné učinit řadu bezpečnostních opatření, která se mohou dotýkat rovněž některých občanských práv a svobod. Pro tyto krizové situace se navrhuje vyhlášovat nouzový stav a jeho vyhlášení stanovit v působnosti vlády. Protože se bude jednat o nařízení bezprostřední okamžité činnosti různých subjektů (např. zásahové jednotky, pracovní povinnost, která nenáleží k obvyklým pracovním činnostem, poskytnutí věcných prostředků – dopravních prostředků a ubytovacích kapacit, evakuace osob z ohrožených prostorů), které omezí především výkon vlastnického práva, svobodu pohybu a pobytu, stávky – je nezbytné, aby i v takové situaci ovlivňoval parlament rozhodnutí vlády, vyžaduje vyhlášení nouzového stavu ústavní úpravu. Ústavní prostředky – odpovědnost vlády Poslanecké sněmovně, možnost působit na činnost vlády vyslovením nedůvěry Poslaneckou sněmovnou – jsou pro tyto případy zdlouhavé.

(Z „Důvodové zprávy“ k vládnímu návrhu ústavního zákona o bezpečnosti České republiky.)